

АРХІТЕКТУРА ТА МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО

Аравідова Сен-П.Г.

студентка,

Київський університет імені Бориса Грінченка

ФЕДІР ТЕТЯНИЧ (ФРИПУЛЬЯ) І ФЕНОМЕН УКРАЇНСЬКОГО ДАДАЇЗМУ

Федір Костянтинович Тетянич, більше відомий в мистецькому просторі як Фрипулья – український художник-футурист, монументаліст, живописець, графік, скульптор, перформер, поет та філософ, концептуаліст та педагог, що творив здебільшого в авангардизмі. Він був яскравим представником українського андерграунду та великим прихильником епатажу.

Народився художник 1942 року, в селищі Княжичі – помер 2007 року, в місті Києві. Закінчив Київський державний художній інститут 1966 року. Був учасником всесоюзних, республіканських та міжнародних виставок. Також був членом Спілки художників СРСР і Спілки художників України (з 1973) [1].

Розвиток України, як і будь-якої іншої країни в світі, рухається власним темпом. Таким чином, коли світом прокотилася хвиля дадаїзму, як новий виток мистецького та культурного напрямку, до України, можна сказати, він дістався приблизно 50 років потому.

Дадаїзм – напрям мистецтва, що уособлює собою протест проти війни, логіки та холодного розуму; революцію проти формального та узгодженого мистецтва. З часом сама концепція дада змінювалась і еволюціонувала, передуючи новим стилям і напрямам.

Досконало невідомо, було це свідомо чи ні, проте в Україні розкрив і просував дадаїзм саме Федір Тетянич. Звісно, як і у будь-якій культурі, дадаїзм по-українськи відрізняється від початкового – він набув нових оригінальних рис, суто українського колориту та унікальних штрихів. Тетянич не лише перейняв увесь бунтарський дух дадаїзму, але й спромігся трансформувати дада в винятково український напрям. Він використовував перформанси, інтегрував українські архетипи, повсякчас, створюючи нові втілення знайомих нам виявлень культурної спадщини.

Федір Тетянич один з піонерів перформансу та гепенінгу на теренах радянського простору. Він влаштовував свої виступи під екзотичною

маскою фрика просто посеред столиці – створював незвичні і просто неймовірні інсталяції, що іменував «фрипульї» доповнюючи власними виступами в чудернацькому вбранні. Виступав також у галереях та музеях, руйнуючи звичний устрій та буденність. Згодом він став учасником нової української хвилі.

Фрипулья – самоназва художника, його псевдонім, таємний код, який він використовував, як свою візитівку та просто слово, що він вигадав власноруч. Він також використовував це слово, як привітання та початок своїх мистецьких акцій. Є безліч теорій та домислів його колег, друзів та знайомих щодо значення цього слова, і кожен своєї міри має рацію, проте сам художник завжди казав так: «Я Фрипулья – я безкінечність».

Він вкладав в це слово не лише значення всесвіту, але й свободи, мистецтва, самоідентифікації – усе в нескінченності, окрім зодіаку.

Художник був настільки непередбачуваним, що це слово майже стало його синонімом. Навіть режисер авангардист Святослав Феофілактів створив фільм присвячений його творчості під назвою «Фрипулья. Всесвіт. Нескінченність».

Тетянич усією своєю творчістю маніфестував емансипацію мистецтва, прагнув позбавлення художнього акту будь-яких обмежень і формальностей. Його перформанси були дуже живописними, а живопис – перформативним [2].

Федір Тетянич також розробив концепцію житла майбутнього – біотехносфери, макети та моделі в повний розмір з вторинної сировини [3]. Біотехносфера – сферична конструкція діаметром 240 сантиметрів, всередині неї є все, що необхідно для виживання людини на випадок кінця світу.

Це взагалі була одна з головних тем його творчості – він намагався розповсюдити ідею «життя майбутнього», що не потребує надмірного споживання; він відкидав споживчий спосіб життя, що все більше захоплював його час і навколишній світ.

Художник також носив яскраві чотиринацькі вбрання з різних підручних матеріалів (того самого сміття, що невпинно захоплює планету): деревини, картону, пластику, ганчірок та розмальованих власноруч шматочків тканин, фольги та пляшок. Вбрання він також виготовляв власноруч та влаштовував у ньому свої інопланетні перформанси, чудернацькі інсталяції та видовищні хепенінги. Він увесь час інтегрував архетипи української культури, влітаючи в концепцію всеосяжності нескінченності. Навіть у виставах з політичним підтекстом, що влаштовували його друзі та колеги.

Фрипулья безперечно випереджав свій час – він виробив власну філософську концепцію та трансформував усе життя у тотальний художній акт. Він відмовлявся від звичного життя і міг місяцями не

полишати своєї майстерні, лише щоб знову «з'явитися» неочікувано і представити новий витвір, вірш чи інсталяцію.

До самого кінця він захоплювався космосом та пропагував безкінечність, як волевиявлення свого мистецтва.

Його творчість довгий час залишилася незрозумілою та неосяжною – він був диваком і божевільним. Лише в останнє десятиліття його здобутки стали об'єктом особливо пильного вивчення, але то й не дивно, адже багато з його думок та витворів випереджали свій час.

Спадщина Федіра Тетянича безумовно важлива не лише для мистецького середовища, але й для культури країни, адже на прикладі його творчості ми можемо прослідкувати і дослідити його концепцію цілісного сприйняття світу. Він поєднував мету естетичного вдосконалення простору з очищенням навколишнього середовища від сміття та непотрібних речей. Художник вдало експериментував у поєднанні нестандартних матеріалів з фантастичним і довільним трактування будь-якої тематики, створював дивовижні композиції в яких відходив від виробництва і споживання.

Федір Тетянич був експериментатором, першим українським борцем за довілля та екологію через мистецтво. Він також був популяризатором перформансу та мистецького акту, вільного від звичних стандартів та упереджень. Як митець, він пройшов довгий шлях від звичного формального академічного мистецтва до цілковито власного самостійного стилю. Фріпуля – художник, що став міською легендою.

Список використаних джерел:

1. Енциклопедія сучасної України: у 30 т. / ред. кол. : І. М. Дзюба [та ін.]; НАН України, НТШ, Коорд. бюро Енцикл. Сучас. України НАН України. – К. : Поліграфкнига, 2001. – Т. 1: А. – 823 с.
2. Феофілаков С. (2017) ФРІПУЛЬЯ! ВСЕСВІТ! НЕСКІНЧЕННІСТЬ! [Документальна стрічка] // YouTube. 14 березня. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=SiswX8fZWso>
3. Біотехносфера Федора Тетянича // Образотворче мистецтво. 2009–2010. – № 1-№ 4. – С. 102–103.
4. Десятерик Д. Всесвіт Фріпуля // День. 2004. № 40. URL: <https://m.day.kyiv.ua/uk/article/cuspilstvo/vsesvit-fripulya>